

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Maiatzaren
II.º

Euskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.

1902-ko Maiatzaren
II.º

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.

Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tivoli, letra B, 2.º derecha.

UDABERRIARI

¿Nun zaude, eder laztan ori? ¿Ezaldituzu ikusten belar-landare-abe-zugatzak zu ikusteagatik soñeko berriz jantzirik?

Marrubiak ezkutuan dauzkate beren ale bizartsuak otzaren bildurrez jeta zu marrubiaren aurrak berotzeko etzera agurri!!

Kalendarioan aspaldion irakurrita dadukagu agurte zina.

¿Inauteri-egunetan mutil buru-arin kaskil-utsak moztuz bezela, kalendarioz estalirik bizi otezera, udaberri maizagarria?

Eguna luzatzen, gaua laburtzen; landa ta soroak gozaten, landareak guritzen ¿ezalziñake onela pozago bizi izango, or neguaren galtzarbean abenduaren izotzeko izerdi zarra usmatzen egon gabe?

¿Zertarako jaiki-erazi eguzkiari goizean goizeho, odei-artearen neguko egun labur otzetan bezela estaldurik ibilli bear badu?

Egipto-aldean, ingueles atso-agure musu-gorri diru gorridunak bezela, negua igaro oi duten chori ipur-churi moko-motz buru-belehak ¿zertarako nai dituzu atsekabetu?

Zeru gorenean aldamarroka alkar achikitzen ibilli bear luketen egazticho chiolari oriek ¿zergatik darabilzkitzu okollu-egaletan, bular churiak loietan zikintzen, euli zakarren billa, katuen atzapar zorrotzak—ez ukitu bai ukitu—chilio eraguiten diotela?

¿Eztiozu entzuten nola dabilzaten galdezka udaberria udazartu ote-danez?

¡Ain urrutitik erakarri! ¡Ain pozik berak zure echean sartu! ¡Ain maiz ta gogoz zuri deika! Ta zu ¿lo? ¿nagui? ¿eri? ¿otz?

¿Ezer zor al diezu, ez agurteu nai izateko?

Zu gaztetatik ikusi etzaituzten indiano buru-churi asko daude, udaberria, beren erri ontaraturik, zuriz jantzi nai luketela.

Zu maite zaituzten sagardo-zale beredin (1) irtetzen dira igandero, sagardo asi-berria maukutsik (jakea erantzirik) edan nai luketela.

¿Zer dezu, negu beltz euritsu erio-tza-lagun orri ez utzi nai izateko?

Zure jaio-egunetan bertsolari askok

(beren buruak ereslari edo poetatzat dauzkatenak) lanari erasoten die ta beguiak arto urdina baino legorrago idukiarren, negar eguiten dute; ezta-rriaARRANTAZ ichia dadukatenean ere, kantatu.

Oien negar malko gabeak, kantu otsik eztutenak, neurria baino beste mamirik eztaukaten bertsoak ¿ote-zauzkate, udaberria, sapuzturik, guregana agurteu nai eztezula?

Estal itzatzu (au guerta bazaitzu) itsas-marrumaz zure belarri minbera oiek; eta zatozkigu, laztan ori, ta guritu ta aletu ta narotu ta apaiudu itzatzu, zu ikusteagatik soñeko berriz jantzirik dauden belar-landare-abe-zugatzak.

EKETAK.

MAYATZEKO LARROSA BATERI

¡O lora guztien Andrea!
Zarean larrosa eder galanta,
Amore garbi ta leunaren
Zu zara loretan bakarrik antza.

Aizecho bigunen umea,
Zororik naukazu, zuri beguira,
Eitamuz, usaiñez, kolorez,
Kanpoan zu zara gaur Erreguina.

Goizetan intzaren perlachoz
Politik esnatu egiten zara,
Mendien ostetik jaguiten
Danean arrorik Erregue-izarra.

Idigui oiozu kolkoa,
Bizkortu zaguizan bere beroak,
Edertu zaguizan kolorez,
Beraren urrezko errañuhoak.

Joan zan negu baltz gogorra,
Bere lei, edur ta chingorradakaz,
Maiatza datorku apatzik,
Egun eztitsu ta gozoakaz.

Jasoizu burua zardenik,
Bapere bildurrik gaur artu baga,
Neuk pozik artu eguiñ eta
Eroan zaidazan leku obara.

Apaindu daiozun burua
Zeruko loretan Andra danari,
Altaren gañetan daukagun
Amore ederraren gure Amari.

FELIPE ARBESE TA BEITIA

NESKAZARRARI

Eztakit nola asi, ain dago nastua nere burua. ¿Zeneñk pensatu bear zuen nik IBAIZABAL-i bialdu nizkan bersoakin dauden bezela aserretuak gueldituko ziralala? ¿Zori gaiztoan eguiñ nuen lan ori! Jakiñ izan banuen gaur bezela zer guertatuko zan... ¿berealasse asiko nintzan izkribatzen! Baña nork pensa zezakeñ? Nik beintzat ez nuen usteko sekulan orrelakorik. IBAIZABAL-ek ditu erru guziak. Oni gogoratu zitzaion eskatzea bersoak neskazarraren gañean eta nik beste askok bezela antolatatu nituen batzuek liburu polit bat irabazteagatik. Orra garbi garbi aitortu. Eta ¿zer zori gaiztoa! Nere bersoak merezitu zuten lenengo saria eta irabazi det liburu-choa. Baña ¿zer balio du onek, baldin bera irabazteagatik galdu badet sekulako neskazar denen edo beñepiñ gucienen adiskidetasuna eta berak zidaten naitasun eta estimazioa? (1) ¿Bazenakiteke nola bizi naizen aditu nuen ezkeron nere kontra izketan ari zinaztela alde guzietan, kupituko zinazteke, eztago dudarik, eta bertatik barkatuko zenizkideke nere gaizki esan guziak (zuek diozutenez.)

Eztet jaten, eztet edaten, soseguzko lo bat eztet eguiten. Beti neskazarrak dakazkit gogoan. Edaten edo jaten asitzean iduritzen zait edontzian eta erretilluan daudela, eta ori bera guertatzen zait oeratzekoan guelan sartzen naizenean. ¿Eta nola ez, baldin ni bizi naizen echean bertan bizi badira bi edo iru gucienez!

Ez naiz kalera irtetzen illundu ezkeron, zergatik pensatzen det uste gabe edozein chokotatik norbaiten atzapar luze eta otzak zintzurretik eldu eta itozteko zorian jarriko nautela. ¡Ai, au bizimodua sortu da neretzat! Aguiñ (ojalá) ezpazan inoiz IBAIZABAL ori nere beguinen aurrera azaldu! ¿Gaur ez nuen damurik izango!

Badira neskazarrak, len nerekin adiskide beti ziranak, orain bekoki illuna jartzen diratenak; badira diosalik egiten eztidatenak, eta bai omen dira beste batzuek esaten dutenak merezi nukela urkamendi batera arrastaka eraman ta... ¿Jesus, Maria ta Jose, ori oien aserrea, ta au nere bildurra! Baña ¿zerk orrenguiar guiarrean ikutu ditu? ¿Zergatik orrenbeste errenkura? Zergatik orrenbeste mecha edo amenaza eta zergatik orrenbeste gorrotatu eta gaitzetsi ta igüitu nazute? Jossepa Antoni eta Dominika izena duten guziak aserretu dira bi izen oiek izendatu nituelako, eta iduritzen zaiotelako berengatik jarriak dirala bersoak, beste batzuek beren aideak monja joan diralako, besteak senargaia izan eta ezkondu etziralako, au ortz-falta dalako, ori maiz konfesatzen dalako, hura mingañ luze ssamarra duelako... ¡nik aldakit! denak, bakoitzak bereztat, nere bersoetan adiera edo enbidoren bat arkitzen dute.

¡Ederra eguiñ det! Uisa neskacha gazteak aserretu baziran, abengatik etziran ainbeste ajola; baña neskazarrak, orrenbeste maite nindutenak aserretzeak eman dit atsekabe bat...! ¡Au izugarria da! ¿Kiskaltzen nago eta eztakit zer eguiñ!

Lengoan esan zidanean nere lagun batek nere bersoan ordañak jartzea gogoratu zitzaiola, sartu zitzaidan bildur bat...! eta esan nuen nere artean: izan bedi Jaungoikoak nai duena.

Egunero egon naiz zalantzan noiz edo noiz artuko ote nuen karta ikaragarri okerreriz betetakoren bat, eta asteazken egüerdian lanteguitik echeratu nintzanean eta eman zidatenean karta bat, Errenterian eguiña, kartestalki edo sobreak dionez... jemen dek, emen dek! esan nuen nere artean, baña denbora berean otzikara bat igaro zan nere gorputzean eta aguitz arrituta guelditu nintzan. Neregandu ondorean, zirt edo zart, eguiñ bear bada, eta ez ikara guchirekin, baña nolazpait idiki nuen eta ¿zer uste dezute topatu nuela? Letra polit batekin izkribatuak itzik kendu eta irachiki gabe, dauden bezela, orain irakurriko dituzuten bertso abek.

Ez nuben bada pensamenturic zuri bersuak jartzeko bañan lagunac esan dirate isillie es egoteco motiborican es degu eman zu orrela mintzatzeko es diran gausac esanditusu diña da minberatzeko

Ibaizabalen zari chiquibat irabaztea gatican gogora etorri sainsun gustiya esandesu gugatican nie esan bear banu munduban saude gaur gure gatican zu sendatzeko sendagarriric etzan inungo botican.

Zenbait alditan zu sendatzeko eguinditugu erresuac pena amdiya ematentzigan emazte eta gurasuac ¿zeneñk pensatu zuk gure contra orrela jartzia bersuac? ez guera bada zue uztedezun besin enbidiosuac.

Gu ernegatzen biciguerala senargariñanen esta nere lagunen artean beintzat orrelacorican es da neri sinisten es badirasu echian azi galdesca nie baña obeto emango disu Vicentac errespuesta.

Zure amigo batec esandu nescasar onic esdela: orren ederqui gure gañean eguindesute pastela. Pruebaric asco berac baditu ori eguiya ezdela, gure moduco persona esda esangonuque bestela (1).

Gasteac monja joan diralata gaur culpa nescasarrari

(1) Anko.

(1) Eztezu, jauna, gauz aundicik galdu. (Kajista batek.)

(1) Nik esango det bada. Marka oiekñ az liteke izan apaizen bat besterik. Zuek nai degutena esango dituzte zeren buruak edertzeagatik... baña ni apaban alde on-tan; eta es aserretu orrengatik.

zure partetik naigaitusula danoe erritic biall
vocaciyorri esbaseucaten
¿sertaco ala ibilli?
lagundutzia suten echean
aitari eta amari.

Nescasarraren isenac denac
ditubela icarutzen
oriyen jabe eguñ esquero
egongo dela erretzen
zerbait dutenac isanagatic
es asteco oyece artzen
guretat beste disparteric
¿esaltzaisu gogorutzen?

Esquian dela esan digusu
gueyenan errematia
esta seguru esconduae ere
bide ortara ez juatia.

Ya icusi degun esqueros
gaur sure borondatia
escusatuco degu jotzia
zure eheco atia.

Eztait gustatzen religiyoco
gausac autan ibiltzia
errespectoco gausa gustiyac
serio tratatutzia
arriturican guelditu guera
zu orrela mintzatzia
esperatzenet oinbesterekin,
Enrique, comprenditzia

Edadehoco nere lagunac
nai nituben anparatu
oriyei gusto emateagatic
dizut ordañac vuelatu
naibaditusu Ibaizabalen
oyekere copiatu
eta sariric ematenbadu
gutas ere acordatu

JOSEPHA ANTONI ETA DOMINICA.

Ederki daude Josepha Antoni eta
milla ezker Ibaizabalen izenean. Pro-
gatu dezu berso abekin aurrekoan
ondorengoa zerala. Ta orain buka-
tzeko itz bi. Aztiatu edo asmatu-
rik zer guertatuko zan, esan nuen Azal-
dea-n eznuela inorengatik farra egui-
teko asmorikan, chit maite nituela
neskazarrak chikitandikan (maite di-
tudan bezela eta bidez eskarriskako
denari zuen otoitzangatik) ez nituala
lotsatuerazi nai; baizik Ibaizabal-ek
aguindutako saria nai nuela irabazi.
Bañan zuek, dudarik gabe eztezute
ondo irakurri bersorik, edo bestela
ofensik eztagon tokian badagola idu-
ritu zaizute eta... ¡zapia! jarri dituzu-
te bersoak. ¡Ale, ale, bizirik laja di-
razutenean gaitzerdi! ¿Zer eguingo
det orain? Ni guzira jartzen naiz eta
nola eguina eguina dagon eta ezta-
gon beste erremediorik, eguñ det
asmoa barkazioa eskatzekoa eta si-
niste osoan nago eskuratuko dedala,
zergatik, esanaz esan, neskazarraren
biotzak bigunduco dirala iduritzen
zait. ¿Eguia baita?

¿Eztakizute kristau dotriñak esa-
ten duela norbaitek iraindu edo min-
dutzen gaituenean, mendekatu bea-
rrean, barkatu eguñ bear diogula?

Umiltasun gueiarekin eskatzen di-
zutet bada, baldin eguiazko krista-
uak bazerate, barkatu zazkidazutela
nere gaizki esan edo ofensa guziak,
eta orrekin lan errukitsu edo miseri-
kordiazko bat besterik eztezute
eguingo.

Nik nere aldetik aguintzen dizutet,
ordañetan, eskatuko diodala Jaun-
goikoari eman dezaiola neska zar
guziari, senargai on bana, edo aberas-
tasunak (1) edo berak nai dituzten
zori on denak; arkitzen diran bizi-
tza... (esango ote det) ¡triste! orretan
doatsuak izan ditezen beti betiko.

Utzi bada nigan daukazuten etsai-
tasuna, eta orain artean bezela ja-
r-raiki dezagun, pake onean ballera
negarrezko onetan bizi gueran bi-
tarlean.

Agur bada... eta urren-arte.

ENRIQUE ELIZECHEA.

AMALABAK ETA KOSANTON INDIANOAK

III

Lengo eguneko amalabakaz eldu nintzan
nou be Bilbora. Indianoa ezaututeko gue-
roago gogo gueiago neukan. Ostaturik osta-
tu ibilli guinean: atsoa isildu barik, alabea-
ri goiza luze erichola, ni eguna luzatu al
izateko guraz. Guichienez sei bidar esan
entsan amak alabea: «Krispiña, guero ar-
pegui arguia ipiñi ta musturtuta egon barik
berba asko eguin: erdera sarrago, *Kolegioan*
egon azana jakin daian.»

Eztakit nor zan esan entsena, egun atan
Santander-tik ontzi chikiehu bat etorriko za-
la. Ordu bete inguru guichienez igaro guen-
duan Bilboko Zinguirako Nasan. Zinguiria
esaten deutse ta entsen Bilbo-inguruko ba-
serritarrik gaur *Sendeja* derichon inguruari.
Nasa bizkaitar askoren berbetan erderazko
muelle da.

Bagagoz ba egon, da egon, da egon ontziari
beguira. Alango baten aurre zorrozduan
ontzi baltz chiki bat chistu-ots-andiakaz
aguertu zan.

Ordnan amak alabea an dator Kosanto-
nio, esan entsan, ondo guizon gorri ederra
an aurre aurrean.

—¿Zein? ¿An datorren agura zaarra? ¡Bes-
telangoal! ¿Aberatsa dala nok diño? ¿Ta aurre-
an etorri?

—¿? ¿Agurea? ¿Ule urdiñac daukazalako?
Gueure amama Kontze be gazte gazterik
urdindu zan. ¿Zer dakar beronek? Ea, Kris-
piña, atara *pañalaco* ta ardera ona eguion Ko-
santon gurcari.

—Neuk nor dan eztaidala?

—Krispiña guero... ez guero inor *Nortera*
beguira ipiñi, Goazai *beragana*.

Eguia esan bear bada, Marinasi beste
erichi bat enkiarren, agurea guzurrik esan
barik esan leio Kosantoni. Ezpan-guneko bi-
zarra guzia dau urdiña, betuleak be gueie-
nak bai. Ontzia nasa-kontrara eldu zanean,
Marinasi a si jakon erdi-negarrez erdi-barre-
ka deadarrez esaten: «Kosanton, neure neba
ederra zara? Ezin esan leike, zure arpeguiari
beguiratu ezker, ainbeste urtetan kan-
poetan ibillia zanean. Ondo guizon gordin
ederra zatez. Amen Krispiña be. Artuko zen-
duan, Kosanton, gure *karrea*, Krispiñak egui-
ña zan-da.»

—Bai. Eskola andiak emon deutsezuz
umeari.

—¿Umea? ¿Neu baiño andiago eguñiko
neskatilla? Eskolak eztaukaz, *kolegioak* bai-
ño. ¿Zer ba? Prantzes ta bordana ta ikasita
dago. Ea, Krispiña, eguion ea prantzes. Tira
lotsatu barik. ¡Isillik dago berac! ¿Nogana
emonikoak dira? Ausse dago guero. Emon
kolegio andiak, erakutsi ortik-emetiko jakitu-
ria guziak ¿eta guero zer? Guraso koitaduai
gustu bat emoteko eztera izaten.»

Onetan Kosanton bere gauzen billa outzi-
ra barrura joan zanean, amak alabea esan
entsan: «Krispiña, apurtu apurtu eguingo
aut, neure esanik eguñen ezpadon. Prantzes
eguñteko esan daidanean, guero prantzes
eguin guero.»

—Baiña nik lau edo bost berba baiño ezta-
kidaz.

—Bada oguei bidar esanezkeroko, larogueti
edo eun irudi izango dabe.

I ezadi isildu ta ederto dakinalakoa egon-
go don osabea. ¡Ene alabachu oderra! Bizi
izaten ikasita be kontuak dagoz.»

Ostatu-izki eche-zulo baten balkalduta,
joan zirean irurak Achurin zear oñez Du-
rango-ko burdinbidera. Indianoa, bertara
eldueran, aurreratu jaken chartelak artu-
teko.

Bakarrik guelditu zireanean, alabeak isil-
churik esan entsan amari:

«Ama: onantzean *terzeran* gda arantzean
be *terzeran*?

—Nok diño ori?

—Agureak eztau besterik artuko, bero-
rrek ezpadinotso. Bazkalduteko *tremenos*

kuartillo-ko ostatura erosten dabenak ¿zer
nai dau eguñen?

—Krispiña, isillik nago, baiña ez gogoz.
¡Agurea ta magurea! ¿ezago charra goiz
guztitan aguraka ta maguraka! ¡Baaaa!...

—Berorrek ezpadinotso...

—¿Kesus, milla bidar Kesus! ¿buru guztia
zelan ipiñi bear deuste?

—Kosanton: lagun askochu be badago ta
ondo izango da *primerakoa* artutea.

—¿*Primeran* ariñago joaten alda?

—Ori ez, baiña bakizu ba. Niri neuri ne-
gaitik ezteust ardurarik, baiña alabea dau-
kat or primeran ibiltera eguinda dagoana.
Guk eztoqui besterik oituten. ¿Zer ba?

—¿Ene demorrioa! Ezagun da nor il zan.
Gure ama Okelachu Arratzuko bizi balitz,
eztoqui esan be eguin gura.»

Zelan edo alan sartu zirean suburbian
(trenean). Marinasi siñiztu be ezin eban
bere burua an ikustea. Gora ta beera ta albo
guztietara beguira ebillen, da edozeri eri-
chon ederra.

Onetan indianoa ezmezean (1) egon ba-
rik arpegui arpeguira esan entsan: «Marina-
si ¿eztinotzi ba beti zabilzala *primeran*?

—Baiña au *koche* barría jatza. ¿Ezta, Kris-
piña? Errondako kolegioan monjakaz euki
dot urte bi edo iru onetan, inun direan gau-
zak ikasten, prantzes da edozer; eta bai sartu
ta bai atara nebanean be, bakizu ba, bein
polla-usaiña emoten asiezkeroko, aienekoak (2)
doazan lekuan ezin joan ba, zori onean ba.
¿Ezta, Krispiña? Ene alabea ¿miliñ ori nun
dozu?—(Osabearen aurrean zuketan berba
eguiten entsan amak alabea, iketan barik).
—Zuri esan bear jatza umeai esaten jakona:
katuak jan deutzula miñña. Kosanton, an
zokandoa dagozan agura chotadunak pran-
tzesak dirudie ta zoaze *bestela* baitakoa
euren ondora biok; eta Krispiñak esango
deutsu oskeraz, arek prantzesez diñoena.

—Ama ¡bai, bestelangoal! neu lotsatu egui-
ten naz da...»

—¿Zer derichazu, Kosanton, onek diñoana-
ri? Neuk zure beste baneki, Krispiña, enin-
tzake isilduko Elanchobera eldu artean.

—Erroke gure auzokoa, nigaz eskolara
ibillia ¿bizi da oindiño?

—Bai, Kosanton, zure chikitako laguneta-
tik bat be ezta il.

—¿Ondo bizi da Erroke?

—Ezkonduta guziak. Da bakit zeuk be
laster ezkondu bear izango dozuna; osteran-
tzean ezteutsue baketan ichiko.

—¿Agura-billa nor dabil?

—¿Agurea nor da? Nai loukee ogeta ama-
best urtetik berrogueirako guizon guziak
zeuk langosse osasan ona ta kokot-mamin
gorri ederra ta gorputz zuzen lerdana euki.»

Krispiñak onek entzueran sutan eukan
arpeguia; ta nebarrebak autu au gueiago ez
luzatutearren, estu estu esan entsan amari:
«Ama ¿badaki an dagozan prantzesak zer
esan daben? *Tres joti*. Erri au guztizko po-
lita dala.»

—¿Eztoqui nik esan, Kosanton? ¿Zelan, Kris-
piña, zelan? ¿Tedesoli? Burua bear da eurok
ikasteko.

Onetan-orretan eldu zirean Guernikara.
Orduko gora ta beera, eskuak atzean ebaza-
la, ebillen arako Kosanton, Marinasi-ren
ezauna, lenagotik nor dan dakiguna. «Amen
dator Okelachu Arratzuko-neko Marinasi
be» esan eban.

¿Nor? Jaungoikoaren alabak gara, ez oke-
lachu edo mokelachurenak.

—¿Onantzean primeran e?

—¿Zer? Enozu sarri sarri ikusi. Beñ edo
beñ ikusiko nenduzan *terzeran* ibiltzen,
kompromisoak be anche egoten dira-ta.

—¿Gaur zoaze Elanchobe-ra?

—Bai gu.

—Au izango dozu nebea. Eneban ezautu-
ko. Ondo zaarra dator ba.

(1) En *indección*.

(2) Arrantzaleen Bermeo-aldeko izen bat.

—¿El eztaukat ezter esateko. ¡Agura guil-
bor-andi onek dakarren gogaldia!.

Guero Kosanton biak alkarregaz luzaro
berbetan egonda guero, Elanchobera man-
do-burdi chiki baten joan zirean amalabak
eta Kosanton indianoa.

(Jarraituko da)

EKETAK.

KARABINEROAK

Ezta noski arkitzen
munduan guizonik
oriek aña etsai
izango duenik.

Nere bizian eztef
sekulan entzun nik
iñork esan duela
ezer ere onik

baiña beraren kontra
¡daukazkit entzunik...!

Frantzitikan nentorren
bein, bada trenean
baserritar batzuek
koche ber-berean
esserita nengoan
leio-bazterrean
ikusten nituela
beguion aurrean
edertasun aundiak
zeru ta lurtean.

Eta izpide polit au
nioten aditu
eta entzun ta gero
nintzan chit arritu:
«norbaitek bi oillasko
bart arrapa ditu,
kabia arrautz gabe
gañera guelditu
ta zakurra digute
¿zikiñak...! zauritu.»

—«Falta dira baratzen
tipul ta porruak
patata asko-ssamar
eta aza-buruak,
perregill, baratzuri,
ta esparraguak...
jorra nik artu bear
nituen diruak...!

—¿Nork arapatu ditu?
—¡Karabiñeruak! —
—¿Aussenda guri sortu
zaigun komedia
ta eraman dute
gure sagardia
naiz dala gueza edo
naiz dala gazia
berentzako ona da
sortzen dan guzia...!

—Kenduko nioteke
pozikan bizia!
—Fusilla arturikan
bere sorbaldean
ta manta zar aundi bat
ere bizkarrean
or dijoa mendira
illunabarrean
jartzen dalarik laster
zear-etziñean
iñork ikusi gabe
sasi basterrean.»

—«Kontrabando zurrian
beti or dabilzta
nai gabe entzun bear

(1) Edo urteak bizkarretik kentzeko *balsamo* bat.
(Lengo kajistak).

zarpall oien itza
guk eguiu ta oiek artu
ederki gabiltza
emendikan betiko
bialdu albanintza
ez nintzake aserre:
orra eman itza.»

Aitonak dio: «Eztegu
orien bearrik
eztirate eguiten
kaltea besterik;
bedere ezpaldin banu
orien bildurrik,
izango nuke tossa
tabakoz beterik
jta orain ezin zelaian
jarri landarerik!

«Longoan nentorrela
Hendaiko fegitik
soñeko gaia kendu
ziraten saskitik
Liñak ere zekarren
beste zerbaite andik
baña eskupetikan
chanponak emanik
askar bialdu zuten
beguien aurretik.»

Aspertu gabe izketan
denak ari ziran
trapichera lodi bat
zetorren an bertan
eta besteetara
urbildu ondorean
jarririkan eskuak
bere guerrietan
kopeta illundu ta
asi zan izketan.

«Guchienak baditu
sei aurcho berekin
orra or zortzi lagun
emaztearekin
jaserre diradela
zazpigarrenakin...!
enaiz ni arritutzen
ezereho orrekin
gnola bada mantendu
sei errealekin?»

Baserritar guziak
ziraden alchatu
trapichera tristea
nairikan zanpatu,
baña onek etzian
inori barkatu.
Iskanbill ura nuen
chit penaz nik utzi,
Errenterira tren
zalako iritsi.

ENRIKE ELIZECHEA.

RUSKALDUN ERDALZALEA

Amolar tijeras

I

«Bai arraietan, eztek bertan-be-
rako jauregui aul
«Ze abil Joane?
«Ola, D. Leopoldo: (1) bedorren
jaureguia ikusten oso arriturik.
«Oraindik ere etziok *todo akaba-
tua*, baño denbora asko baño len
egongo dek.
«Eta, ai beza; goia alda lau anka-
ko etzaleku ori?
«Ez: ori dek *sopá*. (2)
«Beraz erderazkoa izango da. Eus-

(1) D. Leopoldo,
(2) Sopá.

kerazko sopa, gure amak eguiten
duena behepein beste gauzarik da.
«Eta beste erdiribil, goi luze, bean
eserlekua duten oiek?
«Oiek dituk *petakak*. (1)
«Eta bazterreko mai polit ori?
«Ori dek *konsula*. (2)
«Ai! gnun bizi naiz ni? Nik uste
nuen konsulak bizardun guizonak
zirala, Prantziako Inguelatieratik
etorriak.

«Bai: ik edozer gauza.
«Barka beza, barka beza: zeta iz-
pilluzko atea duen armaio ori?
«Ori dek... um... bai... *kopeta* (3)
«Bat edo bat euskerazkoa danean
ere...»

«Eta Euskalerrian eguñakal dira?
«Ez, Donostian.
«Eta Donostian zez aldute euske-
raz itz eguiten?
«Bai languilleak.
«Eta alperrak erderaz, beraz?
«Erderaz... erderaz... languille
eztiranak...
«Ba languille eztrauei euskeraz
deitzen zaie alperrak.
«Ire kontuak dituk oiek.
«Beguira, *Don Leopoldo*: kostea ere
eguingo zan jauregui au.

«Kosta? Bai ik jaso-ala urre.
«Eztakit orisse, jamurraia! Amar
arroaterdi lasto jasotako mutilla
naiz guero ni plaza *plubikoan*.
«Eta lastoa nai dek *konparatu*
urrearekin?
«Zer nai du ba? Nik uste nuen
amararroa, lumatan izanta ere, amar
arroa zirala beti.

«Ago isillik... jbarregarri!
«Bai Jauna bai; bedori guizon ko-
rritua da, ta ni berriz oraindik oche-
tik Elizara bakarrik ibillia. Bedori
jakintsu bat, eta ni berriz kalabaza
bat. Jakinturia saldu albaliteke di-
rutan...
«Enikek nik erosiko orduanhere.
«Zertako gueiago?
«Ez: zu etzera inbidiosua ta... ba-
ña salduere etzenduke ba eguingo
nere nstex: zergatik eze, saltzeko...
iduki ere...
«Bai, bai; berandua dek eta bigar
arte.
«Agur, agur.

II

«Ama: bigar Amerikara joan bear
det sakua eta pare bat aitzur nifuta.
Iru illabete barru sakua bete urpere-
rekin emen naiz atzera.

«Baita Amerika bera ere ekarri.
«Arraietan, amar arroa lastoren
pisua *konparatzeko* ere ezala amar
arroa urrerenearekin dionak ainbes-
te diru eguin badu urte betean, nik
asko ditut lau ordu, parearekin sa-
kua bete eta atzera etortzeko.
«Eta zertarako dek urre ori?
«Orain baño obeki jan ta lo eguingo
dek orduan? «Uste dek, ik beziñ ondo
jan ta lo eguiten duela *Don Lecpar-
dok*?
«Eta jan ta lo eguiteko alda gui-
zona?
«Ez: guizonaren eguitekorik aun-
diena dek anima salbatzea, eta Ameri-
kara joan gabe ere anima salba deza-
kek, ara joanta baño obeki.
«An bertan ere relijio asko izan
bear du ba.
«Bai ote?
«Bai behepein emendik dijoaze-
nak daramaten relijioetik, apurrik ere
etzakarte onuntzkoan, eta an utziko
dute nonbait ere; eta orregatik an
relijio asko izan bar du.
«Ba zuk ere beste ainbeste eguin-
go zenduke eta obe degu urre guchi-
sseagorekin eta relijio gueisseago-
rekin bizi, seme.
«Ama: pilosopia andiehoa da ori ne-
retzat, eta konpromatzen naiz zure
esanera. «Pipa artu ta ura edan, ar-
doaren pare» esan oi zuen gure aito-
nak, eta goazen onetan.

(1) *Betakak*.
(2) *Consola*.
(3) *Coqueta*.

III

«*¿Qué vida Don Leopoldo?*
«*Estamos amolando (1) casa.*
«*¡Por cierto! ¡que muebles tan pre-
ciosos!*
«*Si: arreglarchos.*
«*¿Esta maquinita?*
«*Para amolar (2) cape.*
«*Y en aquel angulo de la cuadro?*
«*Amolando un apartamento para
aberias. (3)*
«*Vaya; pues es mucho amolar.*
«*¡Ah! Si señor, si.*
«*Pues con permiso de usted; voy a
la oficina, a Dios.*
«*A Dios Don León; gracias por vi-
sita.*

IV

«Adi beza *Don Leopoldo*; *Don
Leon* zerdalduna al da?
«Nai bai; baño dakien erdera apu-
rra neri ikasia dik; ara issilka-missil-
ka neri galdeak eguñ; eta atera era-
zi diranetik artua, edo obeki esateko
ostua.
«Beraz erdera lapurtua bezela?
«Bezela? Ez; baizik garbiro la-
purtua.
«Nik uste det ba ondocho jakin
bear duela.
«Ik uste bai; zergatik itsuen errian
tuertoa izaten dek alkate.
«Adituko balitu orratio aren
posupuesto-ak, *ialo-kreo*-ak, *epetiba-
mente*-ak eta beste orrelakoak, ezta-
kit zer esango lukean bedorrek ere.
«Ojek utsa dituk: nik Amerikan
lenengo egunetik ikasi nizkian oiek
guziak eta gueiago.
«Bai *Don Leon*ek Amerikara
joan gabe ikasi ditu.
«Bai aleguia; baña nola? Andik
etorriari adituta.
«Bedorrek ere norbaiti adituta
ikasiko zuen ba.
«Bai noski; baño ez emen, baizik
Amerikan.
«Eta Amerikakoak emendik joan-
takoei ikasi omen zioten ba.
«Ori ere esan?
«Eta izan. Baña utzi dezagun au,
eta goazen aurrera. «Ote du euskerak
itzik, bedorrek eztaquienik?
«Eztaq uste.
«Nik bai.
«Eta ik jakin nik eztaquidana?
«*Si señor*; behepein bada gauza
bat benere aditu ez iodana aren in-
gurakoak adituta ere.
«Niko nitek aditu itz ori.
«Ara ba; idiki bitza ondo belarriak
eta gusto emango diot; bedorrek ba-
daki *amolara kasa*, *amolara kape*, *amo-
lar apartamento*, baño bedorrek ez-
takiena da, aditu ondo.

AMOLAR TIJERAS

P. M.

UDABERRIAN

«Udaberriko goiz batean zelaicho-
tan nenbillela, intzetan espartinak (4)
bustirik eta choriehoak arbol goitzu-
etan nola kantari ari ziran aiturik,
ustegabean arkitu nintzan ermitacho
pollit baten inguruan.

«Erreparuan jarri nintzanean pare
artara, ikusi nuen guizon motz eta
sendo bat, zillartutako ille eta biza-
rrarekin, aurpegi penagarri eta mal-
koak beguieatetik issuriaz, belanni-
katurik, eta zirudien Jaunari otoitz
eguiten ari zala. Ingurutu nintzan
garaian eztaquit igarri zuelako nor-

(1) *Amueblando*.
(2) *Moler*.
(3) *Amolando un departamento para ganados*.
(4) *Alpargata*.

bait zala edo zergatik, alcha eta eto-
rri zan nere bidera.

Egun onak emanik galdetu nian.
«Adi beza, adiskidea, emendik urruti
aldago erria?»

Ez Jauna, nik topatu nai detan to-
kiko atea baño gertuago: eta gueiago
itzik esan gabe, ta agurrik eguin gabe
alde eguintzuen bide chigor batean
gora. «Zer esan nai otezidan itz aie-
kin guizon ark neri!»

«Dudarik gabe pekatari aundiren
batek izan bear zuen!

Pekataria bada

Jaun ona, barkatu,

Zure bendeziorik

Ez orri ukatu.

«Ermitaren aurretik igarotzerakoan
boina erantzi eta erreztatu nuen
Aila gure bat guizon guizarajo aren-
tzat baldinba premian arkitzen bazan.
Egondu nintzan ermitacho ari begui-
ra, eta joan nintzan inguruko baserri
batera gosari mokadubat ematen ote-
zidaten galdutako indarrak ordain-
tzeko. «Zer poza nere baserri artan
arkitu nuenean ermitachoan ikusi
nuen guizon ura bera; galdetu nion
zer esan nai zian nere galderari
erantzun zionarekin, eta ara nola
mintzatu zan.

«Nere gazte-denboran izandu naiz
gaiztoa, eguin ditut milla gaiztakeri,
enuan ezer bildurrik ez Jaungoikoa-
renik, ta ez gurasoarenik, ta nere
ezbearren indarrez senideak eta la-
gunak gira eguiten dira beste aldera
ni ikusten nautenean. Zenbat pena
ta zenbat gaitz igaro zituzten nere
guraso maiteak! Danak ni gaiztoa
nintzalako. Gaur arki naiz bakarrik,
alde guztietan gaizki ikusia. Orren-
gatiakan joaten naiz goiz eta illuna-
barretan ermitara Jaunari erregutze-
ra arren eta arren barka dezaiola
pekatari aundi oni. Orra zergatik
erantzun dizutan modu artan. Zuk
beardezua erria dago chit guertu, eta
zeruko atea neretzat urruti.

Erregutzen seguitu

beza bai Aitona:

Jaunan borondatea

beti da chit ona.

JOSÉ MARINO ARRIETA.

IZKIRIMIRIAK

I

«Erri bateko alkateari *erregalatu*
zioten, erri guztien izenean, makil
edo bastoi bat, eldu-leku zillarrezko
eder batekin.

«Nola bai zan bastoi au luzea, alka-
teak moztu eguin zuen eldu-lekua ta
lau beatz gueiago. Andikan egun ba-
tzuetara billatutzen dute erriko ba-
tzuek alkatea *«deguiratu... bastoi-
ri galdetzen diote.*

«Zer! «Eldu-leku eder ura kendu
edo moztu eguin aldio?»

«Neretzat aundiegua zan, da...»

«Eta, nola eztu moztu betikan?»

«Ara, zergatik... goitik zuen gue-
iegui.

II

Mutill koskor bat zijoan goiz batean lapiko bat aragui troncho batzuekin salda ederrakin, gosaria eramatera bere aitari, soroan ari zan lekura. Nola zegoan bide luze-samarrera, eta usai gozoa ateratzen zan lapikotik, ezin egonik bera *probatu* gabe, ezan zuen bere artean:

«Pizka bat janagatik eztiat uste igarriko duela nere aitak.»

Ta jan zuen puska bat; eta nola zegoan ederra, etzan guelditu arreakin, ta jan zuen bestea eta guero bestea, eta aitzenerako guelditu zan lapikoa salda piska batekin bakarrik.

Bat batetan arkitu zan bere aitaren aurrean eta oso ikaraturik, asi zan negarrez.

«Zer dezu, seme? — galdetu zion bere aitak, lanari utzita, — aguertatu alzaizu zerbait?»

—Ai, aita! azkar ekartzeagatik bedorrigosaria, nentorren korrika ta bat batetan, koska batean *trabatu*, ta erori eguin zait lapikoa arritarte batzuetara.... ta salda bakar bakarrik jaso det.

A. AMONARRIZ

IGARKIZUNAK

Lenengoa

«Zer du gauza bearrekoa ate batek ichitzeko? X.»

Bigarrena

Ara igarkizun bat nik ipini emen

somatu litekena ikusi baña len.

2 LCD A
0

Ollauri ta *Palacios* aitortzen dii Julik; baña oien berririk nola ezdetan nik, jbanekike zer eguin onlako trantzean! jzer eguin banekike onla arkitzean!... eramanagatikan eskua burura, ezin arki det zer dan Julik dion ura. Baña bururatu zait oranchen gauza bat, eguin lezakoana Julik berak anbat. Modu onez eskatu andre Jossepari, lendabizi *Palacios* bestela *Ollauri* eta nola Jossepak daukazkien dendan, lakrez ondo ichiak botill ederretan progatuko ditugu diraden bikañak, bustiaz mingañaren punthakiñ ezpañak, ala lenbizikoak aitatu duenak, pagatu bear diti ustutako denak, baña ondorengoak ala uste det nik, pagatuko dizkigu zeneñek, zeneñek? Julik!

Kai erdian bi batel naigo ditut beintzat

Nik jakitera zertzan

zuk nai zenduena, ori zan nereizako gauzik erressena, ezkeni gabetandik *eche ederrena*. Neronek igartzen det; neronek det pena, daukazuna kupira nere batelena. ¡Ori ez jakin bear! jarraietuena! ala ni naiz errudun oker guziena, baña moldatuko det aldan zuzenena. ¡Zuk bezela eeheak asko dituen eta tellatuz goiko gauzen jabiena, zala burutazio guizon bakanena esan nai nuen ¡konche! Pepe Artolena Bi batelen ondoren zinez dabillena, batez ere beraren zalantzan dagüena, an du nere partetik desio duena eta baldin gueiago balitz Peperena beretzako *Barrio Jarana* diena.

L. OYARI

Batel zar baten billa zabilta nekean eta galdetzen nazu akonpon litekean? Ez nizun nik esan nai ain erressa zala, pentsaturik lotsatu eguingo zinañala, baña ikusirikan berriz zure seta, nola konpondutzen dan ara errezeta. Artzazu jostorraz bat luze modukoa

eta aria askoz luzeagokoa, muturrean duela korapillu on bat zulatuta itzul ez eguiteko dinbat. Josten asi zaitea albada goizean, jostorraz paseaz puntada luzean eta modu onetan nola nagou emen, konpondua daukazu ordu bi baña len. Ezta izango baña jariozik bahu, jaboien afarrakiñ kalafeta zazu ta eguin gabetandik guero jira bira, joan zindezke Burgosa nola Bitorira.

V. IRAOLA

Irugarren igarkizua

Eskolan ikusi oi da nere *bata*; aurehoaz ikasten duten gauza bat da. *Bia* eta *irua* inoiz gogotikan saldu izan duten gauza da botikan. *Bia* eta *bata* chandetan ugari echera eraman oi da botikatik. Da nere *guzia* gauza ba! bizia, ez jaio ez azia, ez illa ez eria.

GUELLENZU-K

LA EDITORIAL VICCAINA derichon moldagintzan Gran Vial, 26 eta Ledesma, 15.

JESUSEN BIOTZAREN ILLA

BIZKAIKO EUSKERAZ EGUINA

TA GUIPUZKOAKORA EDOZEIÑEK ERRAZ ITZULTEKOA

Ogueta amar gogarte (meditaziño) daukaz, atal edo zati biñakoak.

Elizguizonai ta edozein euskaldun elizkoiri erara jatorko liburuchu au, goizero Jesusen Biotzaren ganerako gogartea eguiteko.

Liburuchu onek 210 orrialde (página) daukaz; da Bilbon IBAIZABAL-en echean (Tenderia, 19) eta artezkariarenean (Tivoli, letra B, 2.º) dago salguei, sei errealegan; amabi artzera, bi doarik (gratis).

JESUSEN BIOTZARI OIUAK

AZKUE ABADIAK EGUINAK

I.—Latinez

Letaña barria (Litania nova SS. Cordis Jesu), liburu onen asierakoa, organua lagun dabela bik edo bitzuk oi eguitekoa. Ume bi nai emakuma bi nai guizonak izan leikez letaña onen oiulari edo kantariak.

Zortzi errealegan dago salguei Bilbo-n Dotesio-ren Echean. Onezaz ganera, orain urte birarte gueukan letaña, zatika *motete*-guisan oi eguin leikeana, diru ta leku bardinean dago salguei.

II.—Euskeraz

Elizkizun-aurrekoak . . . I.—*Deiez daukagu Jesus.* (Aldran).
II.—*¿Nok estantzu gogoz?* (Batek).
III.—*Artzainan deietara.* (Bik).
IV.—*¿Zein arguik?* (Iruk).

Elizkizun-artekoak . . . Jesusen Biotzaren errosarioa.

Elizkizun-ostekoak . . . I.—*Jesusen Biotz laba gartsua.* (Aldran).
II.—*¿Zek zakaz zerutik?* (Batek).
III.—*Zeru ta lurra.* (Bik).
IV.—*¡O Biotz gozo gozoa!* (Iruk).

Irutzuok liburu baten zortzi errealegan Dotesiorenean bertan dagoz salguei. Aldrako oiua erriarentzakoak dira; bateko ta biko ta iruko oiua, batzuk eta bitzuk eta irutzuk, gura izanezker, oi eguin daikeez.